

De Grüner Hügel, net achter het Festspielhaus.

STEINGRAEBER EN BAYREUTH

Work in progress

Al rond 1600 was Bayreuth een muzikaal centrum van betekenis. Praetorius, Schütz en Scheidt troffen elkaar rond de speeltafel van het orgel in de Stadtkirche, terwijl Telemann even verderop werkte aan het hof. In de negentiende eeuw won Bayreuth met Liszt en Wagner nog aan muzikale glans, altijd nauw verbonden met klavierbouwer Steingraeber & Söhne.

Festspielhaus

Villa Wahnfried

Steingraeber Haus

In onze tijd is het Festspielhaus, door Richard Wagner zelf ontworpen speciaal voor de opvoering van zijn eigen opera's, toch wel Bayreuths grootste blikvanger, ook al ontbreekt de pracht en praal van de operahuizen van bijvoorbeeld Parijs of Wenen volledig. Tijdens de rondleiding wordt duidelijk dat de term Wagnerianen wel passend is voor het publiek dat hier, tegen entreeprijzen van honderden euro's, hartje zomer bij extreme temperaturen van soms tegen de veertig graden, op niet al te gemakkelijke stoeltjes bij aanzienlijke geluidsniveau's de muziek van de 'buikspreker van God' - zoals Martin van Amerongen Wagner noemde - wil ondergaan. Wagner

Expositie in de Villa Wahnfried

is dan ook niet zomaar een componist, zijn muziek is een cultus van mythische proporties geworden en dat is nog altijd voelbaar overal in de stad.

Wagner

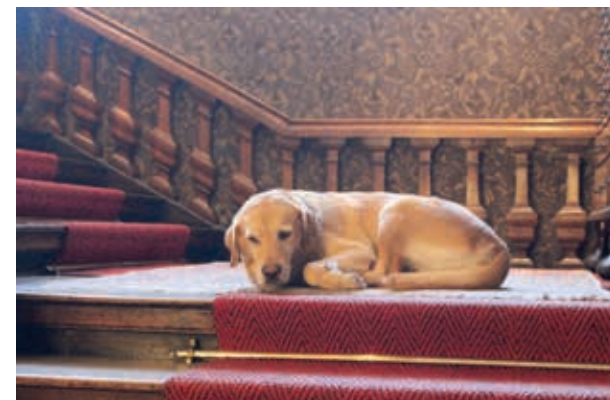
Udo Schmidt-Steingraeber kan erover meepraten. Al sinds 1965 is hij kind aan huis in de Wagnertempel, kent elke noot, elk woord, elke zanger en de gids in het Festspielhaus had hem al geprezen om zijn vele werk voor de stad. Hij ontvangt ons allerhartelijkst in het in 1754 door de architect van Markgräfin Wilhelmine aan de Friedrichstraße, ook wel de 'markgräflische Prachtstraße' genoemd, gebouwde paleis. In 1871 kocht Eduard Steingraeber het pand dat werd omgedoopt in 'Steingraeber Haus', het woonhuis van de familie Schmidt-Steingraeber naast het kloppend hart van het bedrijf en een ontmoetingsplaats voor zangers, pianisten, regisseurs, theaterdirecteuren, zoals Alfred Cortot, Lauritz Melchior, Lotte Lehmann, Wilhelm Kempff, Elli Ney, Daniel Barenboim, Gwyneth Jones en Jorge Bolet.

Buste van Franz Liszt voor zijn sterfhuis

Het graf van Liszt

Hummel

Steingraeber bij zijn Rippen

Blauer Zipfel in Restaurant Eule

Ook alle grote dirigenten van Levi, Mottl, Hans Richter en Richard Strauss tot aan onze tijd waren er te gast.

Voordat de Villa Wahnfried gereed kwam, woonde Wagner op een steenworp afstand van het Steingraeber Haus en toen in 1876 de eerste Bayreuther Festspiele werden gehouden, werd Steingraeber vaste leverancier van het festival én van de familie Wagner. Steingraeber bouwde op aanwijzing van Wagner zelf, een instrument om de Gralsglocken in Parsifal tot klinken te brengen. Toen al was Steingraeber deel van de innoverende avant-garde en dat is nu vele decennia later, niet anders.

Liszt

Het is een prachtig voorjaar en in de tuin van het Steingraeber Haus is het goed toeven. Je voelt hier de historie, trouwens overal in de stad, waar anders dan in Bayreuth zou Restaurant Eule, waar Wagner graag zijn bier dronk, nog steeds een gerecht serveren, luisterend naar de weinig appetijtelijke naam van Blaue Zipfel, een gekruide worstje in een wat zurig soepje met groenten, louter en alleen omdat Wagner zelf er dol op was?

Bij een kopje koffie vertelt Steingraeber, enthousiast als altijd, over de vijf componisten waarmee zijn straat verbonden is. Naast Wagner en Liszt, die de rococozaal in het Steingraeber huis in de jaren 1878-1882 gebruikte als zijn salon, bezocht Robert Schumann hier de weduwe van Jean Paul, Mozarts liefje, Bäsle woonde een stukje

verder op nummer 16 en natuurlijk Markgräfin Wilhelmine zelf, die ook componeerde. Het manuscript van haar concert voor klavecimbel ligt in het Steingraeber Haus in een vitrine.

Franz Liszt kende Eduard Steingraeber nog uit diens leerjaren bij Streicher in Wenen. Als één van de beste technici van Streicher moest de jonge Steingraeber assisteren bij een concert van Liszt in Wenen. Steingraeber bleek zo handig in het vervangen van de talrijke, door Liszts' enthousiaste spel, gesprongen snaren dat de maestro het zich later nog herinnerde en hij vatte zijn ervaringen over de jaren kort en goed samen: 'Ich habe noch auf keinem besseren Instrument gespielt als auf Steingraeber.'

Een pronkstuk in de collectie van Steingraeber is natuurlijk de zogenaamde 'Liszt-vleugel'. Deze 'Rokokoflügel' werd in

1873 door Eduard Steingraeber gebouwd in de stijl van de prachtige rococozaal op de eerste verdieping van het Steingraeber Haus. Liszt bespeelde deze vleugel enkele keren, in ieder geval op 27 juni 1886, maar ook al eerder in het bijzijn van Richard en Cosima Wagner. En het klankideaal van Steingraeber is nog altijd bepaald door dit 'oermodel' met de typische, transparante boventoonrijke Steingraeberklank, door de hoge spanning van de klankbodem en de hoge ribben. Steingraeber: 'We willen ons onderscheiden met een eerder klassieke dan romantische klank. Wel met de kracht om met een orkest te wedijveren maar niet dik, altijd doorzichtig.'

Toekomst

Het verleden is alom tegenwoordig in Bayreuth. Is Udo Schmidt-Steingraeber niet gewoon te laat geboren? Steingraeber kijkt alsof hij de vraag al had verwacht. 'Nee ik voel me heel erg thuis in deze tijd. We leven weliswaar met het verleden, maar dit huis kijkt ook zeer naar de toekomst. Het is een creatieve plaats is. Het is niet gebruikelijk dat een pianofabriek een festival voor nieuwe muziek 'Wochenende für Neue Musik', organiseert, met transdu-

FOTO STEINGRAEBER

130 T Indisch Apfel Tineo

cers werkt, en opera's van Wagner verder ontwikkelt in theatervoorstellingen...' Steingraeber ontvangt jaarlijks zo'n 20000 bezoekers bij evenementen, vernissages - bijna alles bij Steingraeber is verbonden met beeldende kunst - en concerten, jazzconcerten in de fabriek, open dagen en rondleidingen, ook 'Mama, Papa, wie wird ein Klavier gemacht?'

Steingraeber blijft innoveren met een hele reeks opmerkelijke noviteiten waarvan de transducers het laatste voorbeeld zijn. Daarvoor kreeg Steingraeber zeer recent de Zukunftspreis 2018 van de Handwerkskammer für Oberfranken. Eerder waren er een biopiano, een pedaal voor gehandicapten, nu te sturen met Bluetooth, ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Heidelberg, het Sordino pedaal, de Mozart-Zug die de diepte van de toets verkleint, een zangbodem uit carbon fiber, een piano met een una corda pedaal net zoals in een vleugel, gecombineerde boven- en onderdemping, enz. enz. 'Alles is altijd work in progress,' zegt Steingraeber.

Rijkdom

Twintig jaar geleden maakte ik al eens een reportage over Steingraeber en de situatie is nu volkomen anders. 'Het is een hectische tijd,' zegt Steingraeber. 'We werken momenteel 42 uur in de week in plaats van 35. We zien veel jonge mensen in de branche komen, er is dynamiek. Het gaat heel goed.'

Toen bouwde Steingraeber 42 vleugels en 180 piano's per jaar met 32 medewerkers. Nu zijn dat er 35 en produceert Steingraeber in totaal wel minder instrumenten, maar veel meer vleugels, nu vijf modellen tegen twee toen. 'We waren een pianofabriek met een vleugelafdeling, nu is het andersom.' Steingraeber zag toen geen reden om een concertvleugel te bouwen, iedereen speelde sowieso op Steinway. Nu is de situatie volledig anders. 'Er is nu een grote en verheugende diversiteit gekomen in het aanbod van vleugels met Maene, Stephen Paulello, Borgato, Wayne Stuart, David Rubenstein, Ravenscroft, enz. In dat rijtje past voor Steingraeber ook Rippen, en met trots toont Steingraeber voor zijn gasten uit Nederland een fraai exemplaar van de Nederlandse bouwer: Frans notenhout met aluminium in één stuk gegoten, Steingraeber geniet van het vakmanschap. Een ander voorbeeld is de Utzon vleugel die Steingraeber realiseerde voor de gelijknamige Deense architect, die het Opera House in Sydney bouwde. De poten van de vleugel zijn een knipoog naar Sydney,' lacht Steingraeber.

Ontdekking

Die diversiteit is waar de muziekwereld om vraagt. ‘We hebben een rijkdom aan muziek van vele eeuwen, geschreven door duizenden componisten, voor honderdduizenden pianisten, profi’s en miljoenen van amateurs, die hebben een veelheid aan klanken nodig. We hebben van barok tot punk te bedienen, ook Unterhaltungsmusik en de jonge mensen weten de piano haast nog meer te waarderen dan de ouderen.’

Het gaat goed met de piano. Steingraeber heeft, als wandelende encyclopedie, de cijfers paraat: ‘Volgens de laatste statistiek van 2016 is het aantal pianoleerlingen aan muziekscholen in Duitsland ten opzichte van 1980 verdubbeld van 100.000 naar 200.000. Van die 200.000 zijn er slechts 30.000 die digitaal spelen. Om nog maar te zwijgen over de miljoenen pianisten in Azië. Ook in de USA is de markt heel stabiel. Dat zegt iets over de populariteit van de traditionele akoestische piano. We hoeven ons als branche geen zorgen om de toekomst te maken. We moeten alleen zorgen dat we het klavier steeds opnieuw met jonge ideeën voor de toekomst fit maken. En dat doen we hier op heel verschillende manieren. Steingraeber doet dat met overgave. Hij gebruikt het woord ‘Triebtäter’, je kunt niet anders, het is een altijd aanwezige drang naar ontdekking. ‘Je kunt je neus dichthouden, maar je oren? We horen de hele dag, het horen is ons meest directe contact met de buitenwereld, en dat beïnvloedt onze stemming, ons hele wezen.

Waarom krijg ik bij Schubert en Brahms altijd tranen in mijn ogen? Daarvoor doen we het.’ Steingraeber organiseert het hele jaar door talrijke concerten en een hoogtepunt is ook het 9. Internationaler Franz Liszt Klavierwettbewerb Weimar Bayreuth. Het openingsconcert op 30 oktober en de eerste ronde zijn in Bayreuth, de concerten van de European Liszt Night Tour, met winnaars van de Liszt concoursen van Weimar/Bayreuth, Utrecht en Budapest zijn op 3 november in Bayreuth en een dag later in Weimar, waar zich ook de rest van het concours afspeelt tot aan de finale op 9 november met de Staatskapelle Weimar, aangevuld met studenten en professoren van de Hochschule in Weimar, o.l.v. Christian Thielemann. Een dag later is dan het prijswinnaarsconcert weer in Bayreuth.

ERIC SCHOONES
www.steingraeber.de

B-192 Renaissance

E-272 Concert

FOTO STEINGRAEBER